

Leto I.

Ljubljana, dne 11. februarja 1921.

Štev. 3.

[Otvoritev konstituante v Belgradu.]

Regent prestolonaslednik Aleksander (X) čita prestolni govor.

Posamezna številka stane 1 1/2 din. = 6 kron. Naročnina za celo leto 35 din. = 140 kron, za pol leta 18 din. = 72 kron, za četrt leta 9 din. = 36 kron; Za inozemstvo: za celo leto 180 kron, za pol leta 90 kron, za četrt leta 45 kron. Inserati po tarifu.

Upravništvo in inseratni oddelek začasno: Ljubljana, Kongresni trg šte. 19.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Josip Prunk, Ljubljana, Gruberjevo nabrežje 14/II.

☛ Tretja številka se je razposlala le onim, ki so se na list naročili. Novi naročniki lahko
☛ dobé še vse že izišle številke „Plamena“. Na obilo naročbo vabi uprava.

IVAN ZOREC: **Zmote in konec gospodične Pavle.**

(Nadaljevanje.)

To je bila čudna ženska, sloka in oglata, čisto moških kretenj. Njene noge so bile velike in švapljaste, meča tenka, kozonoga in čisto brez onih nežnih, polnih in pravilno oblih oblik, ki jih človek tako rad pogleda, dokler ima še vročo kri in veselo srce. Brigita je bila zmerom vesela; smejala se je in šalila od jutra do večera. Zvečer se je rada malo napila. Zaradi zgovornosti, kakor je dejala. V svoji dobri volji je po fantovsko ukala ali pa se iz same prešerne objestnosti junaško pridušala. Vmes je duhovito kvantala in se na ves glas smejala sama sebi in vsem, ki so v zadregi pobešali oči. V vsem svojem moževanju se je zdela kot prava zmota božjega stvarstva.

Pavli je takoj spočetka močno ugajala. Brigitine moške razvade in nerodnosti so ji bile kar všeč. Če sta utegnili, sta včasih šli na bližnji grič, obsevan po toplen solncu. Legli sta v visoko travo in sta gledali v rjave postovke, ki so pod nebesno sinjino trepetale, trepetale in naenkrat iztežka padale na poljsko miš ali neumno krtico v cvetoči njivi.

»Ljubezen? Bežite, bežite!« se je smejala Brigita. »To ni nič! Ampak tako, kakor je, se mi zdi čisto prav. Na moške še mislim ne! Saj ne zaslužijo! Če mi je kateri namenjen, bo že prišel; če ne, tudi prav! Meni je pesem, pol litra vina in zdrav vrisk takole iz polnih pljuč in v jezo vsem krotkim kristjanom več kakor tisto cmeravo in ogabno ljubavno stokanje!«

»Revica torej trpite na krvaveči rani prevarane ljubezni —?«

»Jaz —? Nikoli! No, rada bi ga poznala, ki bi mi sploh mogel zadajati tako zvanih ran...! Ha-ha-ha!«

»Norčujete se iz vseh in same sebel!«
»Norčujem morda ne, ali smejem se res vsem! In tako sem zmerom vesela in mirna!«

»Blagor Vam!«

»I, kajne? Saj vem, da se vame nihče ne bo nesrečno zaljubil. Ampak pravijo, da tudi najnezatnejša ženska lahko preslepi takole domišljavo moško prismodo! Vidite, to je moja tolažba!« In Brigita se je smejala, da je kar odmevalo. »O, jaz bi dedcu posvetila, če bi bilo treba!«

»Tak bi se tudi omožili?«

»Glejte no! Seveda! Katera se je kdaj tega zares branila?«

»Ampak kako bi živeli z njim, ko nečete ničesar vedeti o ljubezni?«

»To so besede, same besede! Kolikor je ravno potrebno, človek že najde ljubezni! Sicer pa je zakon gola, hladnokrvna pogodba dveh prizadetih bitij, ki se potrebuje. Tako ali tako! Kaj kmet vpraša dekle po ljubezni? Koliko ima dote, kaj mu bo prinesla in kako je uspešna pri delu in da dobi žensko in brezplačno delavko, deklo v hišo, to je zanj poglavitno! — Ali pa starejši samski gospod? Tudi ta ne hodi podoknic pet svoji izvoljenki. Ko je razmetal svojo mladost in moškost bogve kod, ga začne dušiti naduha ali pa šivati podagra. In zdaj se odloči v svoji invalidnosti za sveti zakon! Pa mlado, zdravo ženo hoče dobiti! Ali mislite, da iz ljubezni? Seveda, postrežnico, sužnjo hoče imeti, da se lahko zadira nad njo...! O, gospod Bog, če me misliš kdaj udariti, takegale invalida mi nakloni! Jaz bi ga naučila spoznavati vse božjave, kolikor jih je kje kdaj bilo!«

Pavla se je smejala srditi Brigiti in je začela ceniti in spoštovati pristno ženskost svojih tovarišic. Saj reve samo iščejo veselja in sreče po svoji lepi in globoki veri!

III.

Ko je Pavla prišla neko pozno popoldne domov, je Groznica stala na pragu in se je igrala s ključi, nabranimi v svetel obroček, viseč ji na zmečkanem pasu širokega predpasnika, ki se je napeto bočil ob njenem obilnem telesu. Z zalito, a razmeroma majhno nogo je na lahko potrkovala ob izhojeni prag; ves obraz, vesele oči so ji šle v zadovoljnem razpoloženju na okrogel smehljaj.

»O gospodična, dober dan! Kje ste bili vendar?« ji je prikimala in si je v široki kretnji z obema rokama segla v bujni oplet svojih razkodranih las, da so ji visoko zakipele silne in široke prsi.

»Izprehajala sem se.«

»Nadučitelj, moj mož pa dva gospoda, ki sta se pripeljala iz mesta, Vas že komaj čakajo! V senčnici na vrtu stikajo glave in snujejo načrte za neko veselico ali nekaj podobnega.«

»Tako? Veselica bo? Kje?«

Tako se je čudila, pa še sama ni vedela, ali bi se razveselila velike novice ali kaj bi; kajti plaha in same sebe negotova je postala v svoji strašni osamelosti. Le nerada je šla z Groznico na vrt.

»O v hrepenenju in v boleči sladkosti pričakovana in zaželjena — pozdravljeni!« je vroče krasnobesedil Groznik in je napravil nazorno kretnjo, ki bi bila skoraj lepa in prijetna, če ne bi njegove oči tako paleče gorele. »Odvetnik dr. Jernejčič — visokošolec Slabè...« jo je seznanil in posadil med oba gospoda.

»Križ božji in sveta pomagavka — Slabè, zaspane, kaj ne vidiš? To je ona, ona!« je vzkliknil doktor in z obema rokama segel v Pavlino mehko roko. »Še zmerom taka in še milijonkrat lepša! — O gospodična, kako bi...!«

»Prosim... kdo... kako...?« je rdela Pavla in je zastoj poskušala izviti svojo roko iz njegovih na lahko drhtečih rok.

»O blaga usoda, ki si mi naklonila ta srečni trenutek...!« je blaženo zavijal oči in jih zasajal v njeno kipečo postavu. »Lansko leto, bilo je dne desetega oktobra ob štirih popoldne, sva Vas s prijateljem Slabetom videla na železniški postaji v Martinji vasi...!«

»Takrat sem prišla sem. — Ali...?«

»Dà, in takrat so šle za Vami vse moje iskrene misli in so Vas iskale...!«

»Oprostite, kaj...!« je zasopla presenečena učiteljica in mu je skoraj nejevoljno in siloma izvila svojo vročo roko.

Sladkobesedni meščan je vjel njeno nejevoljo in je umerjal:

»Prosim, predražestna gospodična! Za mili naš narod, ubogi in teptani, od nikogar priznani, od vseh zaničevani smo se navdušenih src odločili, da priredimo v tem slikovitem kraju veliko veselico, ki naj vzgojno vpliva na dobro in pošteno, a še zmerom pomoči in vzpodbude potrebno naše ljudstvo...!«

»Tako je...! Živio narod...! Bog in narod...!« je kipel Groznik in hitel natakati vina v polprazne kozarce.

»Živio na veke!« je zrastle izza mize nadučitelj, ki je do zdaj molčal in trdo gledal sladkobesednega doktorja.

»Naj ga blagoslovi in živi veliki Bog slovanski!« je poskočil odvetnik in vzdignil prekipevaajoči kozarec. Ko je z njim trkal, je iztegnil mezinec kakor različni kazipot v boljo in lepšo bodočnost.

Pavla se je v zadregi smehljala in ni vedela, kaj bi rekla o teh sladkobnih izlivih za mili narod tako plamtečih src.

»In Vas, gospodična, lepo prosimo, da bi odlikovali spored naše rodoljubne veselice s svojo priznano pevsko umetnostjo!« se ji je spoštljivo priklonil gospod doktor.

»O, prosim! Kako: priznano? Od kdaj?« se je branila.

»Od vselej! Vse vemo, gospodična!«

»Ne; ne bi mogla. Predolgo že nisem pela.«

»Prosim, prosim! Bodite plemeniti, blaga gospodična, in ne zavržite nas, temveč rešite in nam pomagajte!«

»Brez mene boste lahko opravili?«

»Ne moremo in ne smemo! Prosim, kdo je bolj poklican sodelovati kakor Vi, mlada, požrtvovalna ljudska učiteljica in pionirka narodove prosvete...?«

»O, prosim...!«

»Dà, celo Vaša dolžnost je to! Le pomislite!«

Po daljšem pregovarjanju in krpanju primerne sporeda so določili, da bo gospodična Pavla zapela nekaj pesmic in krasnobesedila Gregorčičevo pesem »Naš čolnič otmimo!«. Vsi skupaj so se izvolili v pripravljalni odbor, čestitali so si in so bili veseli in dobre volje.

Samo Pavla se ni mogla raztopiti v navdušenem veselju. Mirno je sedela in si je želela v svojo samoto. Med samimi moškimi, ki so ji venomer nazdravljali, ji je postalo zelo neprijetno.

Zgovorni odvetnik je tiščal vanjo z naučenimi rečenicami, polnimi lažnivosti in praznote, plitvosti in vsakdanjosti. Njegovi pokloni so bili prazni in narejeni kakor nekateri modroslovni pojmi.

Ko Pavla že skoraj ni več mogla strpeti pred njegovimi neslanostmi, ki so se množile, čim hitreje je Groznik točil, in je že hotela oditi, je kar naenkrat Groznica privedla bledikastega, a stasitega mladega gospoda in ga je ljubeznivo izročila veselim gostom.

»O pobratime, na zdravje!« se je Slabè veselo začudil visokošolskemu tovarišu Ivanu Jerinu. »Odkod pa, popotnik božji?«

»Iz Pariza, Monakovega, Dunaja.«

»O da bi te —! Kar majhen se zdim v primeri s teboj!«

»Pa dolgo Vas ni bilo!« je nadučitelj pokroviteljsko položil roko mladeniču na ramo.

»Dà, dve leti.«

»Kaj pa zdaj?«

»Končal sem.«

»Prav je tako in prav je, da si prišel v domovino! Saj je še spoznal ne boš več, tako vstaja in klije in raste!« mu je mežikal Slabè.

»Dà, po zaslugi rodoljubnih mož in učiteljev narodove prosvete!« je priteknil nadučitelj, ki je bil močno ponosen na svojega nekdanjega učenca, sina bogatega kmeta iz Malega Studenca.

(Dalje prihodnjič.)

France Sal. Finžgar.

Dne 9. februarja praznuje pisatelj Finžgar svojo petdesetletnico. Njegovo ime je eno najbolj popularnih med živimi slovenskimi pisatelji. Izrazita prikazen kot človek in družabnik, se je razvil do izrazitega značaja tudi v svoji knjigi. Poleg prozaikov njegove dobe Iv. Cankarja in Fr. Ks. Meška ga bodo imenovali vedno kot tretjega v prvi vrsti.

Rojen je bil 9. februarja 1871 na Breznici na Gorenjskem na podnožju tistih gorâ, pod katerimi je preživel svojo mladost Prešeren in še toliko znanih slovenskih kulturnih in literarnih delavcev. Po končani gimnaziji je vstopil v ljubljansko semenišče in bil 21. julija 1894 posvečen v duhovnika. V svojem poklicu je služboval na raznih mestih, najdemo ga v Škofji Loki, pri Sv. Joštu, v ljubljanski kaznilnici, v Želimljah, v Sori, kjer je njegov pisateljski dar najbolj dozorel, in nazadnje v Trnovem, kjer je še dandanes. Kot duhovnik, ki je dober govornik in vešč svetovalec, je ostal povsod v najlepšem spominu. Razen dušnega pastirstva v ožjem smislu te besede, ga je vedno zanimalo posebno socialno delo, bil je eden najbolj razumnih propagatorjev Krekoviâ prosvetnih in gospodarskih načrtov.

Pisateljstvo je začel nekako pred 30 leti. Kot tolikim pisateljem pretekle in polpretekle dobe so bile tudi zanj kot pisatelju prvo torišče domače vaje v Alojzjevišču v Ljubljani. Preko »Angeljčka« in »Vrtca« je tudi on kakor toliko drugih pred in za njim stopil v literarno javnost in ostal zvest do zadnjega listu, ki je bil večini drugih v 90. letih naraven prehod od mladinske literature začetnikov v krog »Ljubljanskega Zvona«, Slov. Maticе in samostojnega pisateljstva. — Finžgar je ostal zvest »Domu in Svetu«. Od leta 1895. naprej je ta list rasel in vztrajal, kakor je rasel in vztrajal Finžgar in še danes je eden njegovih najodločnejših so-trudnikov Finžgar.

V svoji prvi pisateljski dobi do nekako l. 1900 se naslanja Finžgar še očitno na literaturo, ob kateri je vzrastel kot gimnazist in bogoslovec. Domač gorenjski milje mu daje nekaj lastnega in tako že njegove prve reči v »Dom in Svetu«, ki so pogosto še v verzih, prineso poleg Medvedove refleksivnosti kak svež povév v list. Največja teh pesnitev in nekaj résumé njegovega pesnikovanja je pripovedna pesem iz triglavskega miljeja pod naslovom »Triglav« (»Dom in Svet« 1896). Izmed povesti prve dobe je značilna zlasti »Deteljica«. Svež duh novih vplivov nam zaveja nasproti iz njegovega potopisa »Oranže in citrone«. — V novem stoletju pa je Finžgar pisateljsko dozorel. Delo med ljudstvom mu je dalo novih snovi in tako je napisal roman iz fabriškega miljeja »Iz modernega sveta«. Za njegovo drugo smer, kratke, pregnantne, impresionistično občutne črtice, pa je značilna n. pr. »Na petelina«, ki spada nedvomno med klasične spise svoje vrste. Deloma na Krekovo pobudo je napisal naš prvi obširno zasnovan zgodovinski roman iz najstarejše slovanske zgodovine »Pod svobodnim solncem« (1906/1907). Z njim si je zaslužil priimek slovenskega Sienkiewiczza. Pred vojno je napisal še dve večji povesti »Samo« in »Dekla Ančka«, v katerih rešuje vsakdanje probleme, ki mu jih je nudilo življenje samo, in to poglobljanje se v vsakdanjo tragiko in dramatično resnost življenja je značilno za

Vse pravice pridržane.

Fotogr. Fr. Vesel.

Fr. Sal. Finžgar.

Finžgarja, kakor ga je presenetila vojna. Kakor je Ivan Cankar napisal svoje »Podobe iz sanj«, tako tudi Finžgar ni mogel zamolčati svojih vojnih doživljajev in med leti 1915—1919 napisal cikel vojnih slik, ki ga lahko smatramo za več ali manj zakroženega od »Prorokovane« do »Poloma« (Prorokovana, Boji, Prerokbe zore, Kronika gospoda Urbana, Golobova njiva, Dve sliki brez okvirja in Polom).

Deloma iz notranjega nagnjenja, deloma pa iz krvave potrebe po ljudskih igrah, ki so jim na prelomu XIX. v XX. stoletja zadoščali z rokodelsko dramatizacijo vseh mogočih ljudskih motivov in poljudnih povesti, je Finžgar začel pisati ljudske igre. Klub temu, da je skušal tuintam doseči čim višji literarni nivó, lahko z mirno vestjo vse njegove drame nazovemo ljudske. Prva je bila »Divji lovec«, izrastla sicer iz tradicionalnih ljudskih iger, a v nasprotju s takrat vladajočimi ljudskimi igrami, ki jih je tako kruto zasmehoval Cankar, bila je tako sveža, da se je zdela naravnost odkritje in je v bliskoviti naglici prešla vse naše odre od deželnega gledališča do najprimitivnejšega ljudskega odra. Pred vojno je napisal še »Našo kri«, ki je obenem spomin francoskemu gospodstvu v Sloveniji, na drugi strani pa bi imela delovati narodno-vzgojno. »Veriga« pa spada v vrsto vsakdanjih problemov življenja, ki so pereči med našim narodom. Ravnokar je dovršil svoje najnovejše dramatično delo »Zastrupljena«, ki ga uprizori slovensko narodno gledališče v Ljubljani za njegovo petdesetletnico.

Omenjamo samo še, da spada Finžgar med naše najboljše stiliste in je s Cankarjem, Meškom in Župančičem vred eden najvažnejših ustvariteljev našega sedanjega književnega jezika.

DR. OTOKAR RYBAŘ:

„Wien.“

V zadnjem času se hoče pri nas uveljaviti načelo, da piši za tuja mesta dotična tuja imena, četudi so že stoletja in stoletja udomačene slovenske oziroma hrvaške oblike. Zlasti čitamo v slovenskih in hrvaških časopisih: Wien, Graz, Milano itd. Pa tudi pri pristaših te pisave pogrešaj doslednosti. Na isti strani lahko čitaš Wien in Beč in vedno Rim mesto Roma, Carigrad mesto Istanbul, Budimpešta mesto Budapesth in slično.

Raba tujih imen je prišla k nam od Hrvatov, a pri njih jo je rodil boj proti Madjarom. Madjarskemu šovinizmu in imperializmu je namreč »magyar orszag« kazal premalo madjarskega lica. Povsod so bila slovanska in nemška imena, ki so glasno pričala, da prebivalci ogrske države, po veliki večini, niso bili madjarske narodnosti. A Madjari so si znali pomagati: sklenili so zakon o krajevnih imenih, po katerem so vsi kraji na Ogrskem dobili madjarska imena, ki so se potem morala izključno rabiti v vsem javnem prometu. Tudi iz Avstrije nisi smel železniške ali poštne pošiljatve naslovljati v Pressburg, Oedenburg, Klausenburg, temveč v Pozsony, Sopron in Kolozsvar. Meni uradnica v Zagrebu ni dala listka za Novi Sad, dokler ji ni neki nižji uslužbenec povedal, da je to Ujvidek.

Ta zakon je veljal le za ožjo Ogrsko; no kmalu so Madjari prestopili Dravo in začeli tudi hrvatskim krajem dajati madjarska imena (Zágráb, Zimony itd.). Hrvatje so jih pa z njihovim lastnim orožjem odbili: sklenili so tudi s svoje strani zakon o krajevnih imenih, vsled katerega so se smeli na Hrvatskem rabiti le hrvaška imena. Za ogrska mesta pa so rabili madjarska imena.

Načelo, ki je bilo kot obrambno sredstvo proti madjarskemu imperialističnemu prezezanju popolnoma upravičeno, postalo je smešno, ko se ga hoče danes, v povsem spremenjenih razmerah, posplošiti in raztegniti na občevanje z vsem ostalim svetom in tudi za domačo rabo.

Vsak narod prevaja ali vsaj preobrazuje imena tujih narodov, dežel in krajev, s katerimi je v stalni dotiki, po duhu in glasoslovnih zakonih lastnega jezika. Nemci našemu narodu niso Deutsch in Wien mu je Dunaj, ozir. Beč; Venezia mu je Benetke (hrv. Mletci), Roma Rim, Köln am Rhein, dokler so Slovenci še tja romali, je bil Kelmorajn, a od imena istrskih mest je slovansko prebivalstvo ohranilo deloma starejše oblike nego so današnje laške (Koper = Capris (Capodistria), Milje (Mülje) = Mulianum (Muggia), kar je dokaz, da teh Slovanov ni Avstrija tja preselila, kakor trdijo laški osvajalci, temveč da so že tam živeli, ko so se še rabile latinske oblike teh imen.

Enako je tudi pri drugih narodih. Francoz ne bo nikdar pisal, niti govoril drugače nego za Roma Rome, za London Londres, za Wien Vienne, za Venezia Venise, Anglež za Wien Vienna, Italijan za Wien Vienna, za Pariz Parigi, za London Londra, za München Monaco itd. Ta raba je tako stalna in naravna, da upotrebljujejo celo Nemci tuja imena za svoja mesta, ako tiskajo knjige v tujem jeziku. Francoske knjige, tiskane na Dunaju, imajo na naslovni strani v debelih črkah ime »Vienne«. In sedaj naj bomo mi bolj »deutsch« in bolj »wienski« nego sami »Wienčani«!

»Wienski«? Brez dvoma! Ako pišemo »Wien« za Dunaj, moramo pisati »wien-ski« za dunajski in »Wienčan« za Dunajčan. »Wienski« pa se izgovarja vinski (in cirilski se tudi tako piše) in tako bomo v Vinu zahajali z wienskimi (vinskimi) prijatelji v wiensko (vinsko) družbo!

Raba tujih imen pa bi imela za nas še drugo, veliko resnejšo posledico. Ako se namreč držimo načela, da imamo upotrebljevati le tista imena, ki so oficijelne oznache tiste države, v kateri se dotični kraji nahajajo, in ako pustimo veljati to načelo, kakor bi bilo le dosledno, za vse naše sosede, potem bomo morali pisati tudi Trieste za Trst, Senosecchia za Senožeče, Aidussima za Ajdovščino, Plezzo za Bovec, Piedicolle za Podbrdo, Piedimonte za Podgoro in, kakor se že vsi ti izrodki bujne laške fantazije glasijo. Naši neodrešeni bratje vodijo obupen boj proti nasilni italianizaciji naših lepih slovenskih imen, v osvobojeni domovini pa se bo pisalo Gorizia, Isonzo in Caporetto. Seveda tudi ne bomo smeli več slaviti zmagó na solunskem, temveč na saloniškem frontu in naša Reka postane za nas Fiume.

Ali naj torej pustimo, da Nemci še naprej imenujejo naša mesta Laibach, Agram, Marburg, Esseg? Seveda! To nam danes absolutno nič več ne škoduje, kakor ne škoduje Nemcem, če imenujemo njihov »Wien« tudi še vnaprej Dunaj ali Beč. Otresimo se vendar enkrat tiste predprevratne ideologije, ki tiči večini naših ljudi žalibog še v vseh udih, in zavedajmo se, da živimo v naši državi, kjer se nam ni treba tresti pred vsakim spominom na pretekle, za vedno prošle čase! Ako sami izdajamo »Agramer Tagblatt« in »Marburger Zeitung«, potem pustimo tudi Nemcem, da rabijo za se ta imena.

Ako je pa iz — Bog zna — kakih razlogov in ozirov prometne službe potrebno, da se v mednarodnem službenem obče-vanju rabijo le oficijelna imena, potem naj — v Božjem imenu — poštni uradnik kartira pisma v »Wien« in železniški najekspedira blago v »Venezia«, našemu narodu pa ne vsiljujmo brez potrebe tujih imen, kakor jih tudi drugi narodi ne trpijo v svojem jeziku, kadar jim je živi govor ustvaril domača imena!

ŠPIČMOH:

Blaga srca.

(Slike iz predvojne dobe.)

I.

Gospa Maruška, vesela in sladkousta lastnica trške restavracije in kavarne »Pri zlati rački«, je sedla v prostorni kuhinji za svojo pisalno mizo in vzela iz predala debelo računsko knjigo ter jo začela prelistavati s svojimi kratkimi, tolstimi prsti. Pri tem ji je pogled obvisel na nohtih. Odprla je zopet predal, vzela iz njega baržunasto šatuljo ter jo položila predse na knjigo. Iz šatulje je začela jemati lična koščena orodja in si z njimi snažiti, likati in piliti nohte, dokler niso bleščali v rožnatem lesku, lepo koničasto obrezani, kakor okna gotskih cerkva. Nato je položila obe roki v naročje in samoljubno motrila uspeh pravkar dovršene operacije. Ko se ji je zdelo, da je to sedaj v redu, je gra-

ciozno pospravila orodje, prijemajoč vsako posebej koketno z dvema prstoma, polagaje ga nazaj v šatuljo, katero je potisnila zopet v predal. Nato je odpihnila iverčke porezanih nohtov z računске knjige, si popravila vranje kodre ter se poglobila v računsko knjigo.

Kuharica Tona se je vrtela okrog velikega štedilnika. Pristavljala je lonce in kozice, ropotala s pokrovci in kuhinjskimi kleščami. Dekla Anica je ob oknu lupila krompir.

»Veš, Tona,« se oglasi gospa Maruška, »zajutrek bi mi pa vendar lahko poslala vroč! Vsak dan je tak, da ni niti gorak, niti mrzel. Če se mi ne bi zdelo škoda časa, bi ti ga najrajše poslala nazaj, da bi si enkrat zapomnila, da hočem zjutraj kavo vročo, vročo, vročo! Ali slišiš?«

»I, kaj ne bi slišala, saj nisem gluha. Toda jaz ne morem pomagati. Mleko je vrelo in kava vrela, takorekoč vse še vre

† Vojvoda Mišić,

srbski generalissimus v svetovni vojni, umrl dne 20. januarja 1921 v Belgradu.

na podložku, ko nese Malka iz kuhinje. Toda, preden pride po stopnicah do vaše sobe in preden vas prikljče iz spanja, se že vse shladi.«

»Kje pa je danes pravzaprav Malka?«

»I kje bo! Salon pospravlja. Kakšen je pa bil danes. Vse polito z vinom, vse razmetano, vse zamazano. Kdo bi verjel, da taka olikana gospoda, kakor se že pravi, tak hlev naredi iz poštene in čedne sobe. Bog nas varuj! Za natakario pa jaz že ne bi hotela biti, naka. Gledati pozno v noč tiste pijance, poslušati njihove neslane kvante in streči tem grdobam grdim. Naka, to pa že ne bi bilo zame, bi pa že rajše svinje opravljala, kakor pa takole pijano gospodo!«

»Hud jezik imaš, Tona, Bog ne daj, da bi te kdo slišal!«

»Kaj slišal? Tri dni se ne zavedo, če ga ves čas kaplje ne pokusijo. Še k zajutru so pritavali, kakor da bi jih luna trkala.«

»Molči vendar, saj veš, da je bil stotnikov god.«

»Kajpa god! Hm, vsak drugi mesec ima takle človek god, šestkrat na leto pa rojstni dan! Vsaka pretveza jim je dobra, da se ga le nažehtajo. Včeraj stotnikov, jutri nadporočnikov, potem pa še kadetov. Ta, ta ima šele denarja, da ga razmetava.«

»Torej, molči že vendar! Čim dalje bolj vpiješ, naposled te bo res še kdo slišal in jim obesil na nos, potem se bodo pa spet drugam zaleteli. Sama veš, koliko truda in žrtev me je stalo, preden sem jih pritegnila k nam; prej so tičali vedno »Pri divjem petelinu«. Koliko so tam denarja pustili! Le kaj, da imaš tako piko na stotnika? Ali te ni še nikoli pogledal?«

»Briga me, če me pogleda ali ne!«

»Veš, pa je hudo prijazen gospod, kadar je trezen.«

»Hm, kadar je trezen! Kdaj pa je trezen, to se vpraša. Nikoli!«

»Tvojo kuho tudi zelo hvali; pravi, da še svoje žive dni ni jedel tako izborno, kakor pri nas. Kaj ne, Malka?«

»Kaj pa?« vpraša Malka, ki je pravkar vstopila v kuhinjo s polnim naročjem umazanega, z vinom, črno kavo in likerji politega namiznega perila.

»Kaj ne, da stotnik res vsak dan kako jed pohvali? To se mora naši Toni priznati: kuha res izborno. Tista omaka včeraj, no Malka, kaj so rekli gospodje? ...«

»E, kaj so rekli? Saj ste slišali, dali so vas nalašč klicati ...«

»Kar oblizovali so se, to ti rečem, Tona.«

Tona se zadovoljno namuzne in odmakne lonec, iz katerega je prekipevala juha, ter popravi ogenj. Obrne se k Anici, katera še vedno lupi krompir pri oknu: »Ali misliš Anica, ženina pričakati pri tistih krompirjih, kali, da toliko časa izgubljaš tam?«

Anica naglo vstane in vsa zardela odvrne: »Oh, saj ženina k meni sploh ne bo!«

»No, saj zato pa pravim. Enajst je že ura, polno je še dela, preden bo obed. Daj, zgani se vendar, da pristavim k ognju. Potem mi nasekljaj špinačo, toda drobno, drobno. Drv mi bo še tudi zmanjkalo preden bo kosilo kuhano ...«

»Ti, Malka,« vzdigne gospa Maruška glavo od računске knjige, »kako je z vinom? Pet litrov črnega je bilo med večerjo, ne?«

»Da, gospa, pet litrov,« odvrne Malka.

»In buteljki potem?«

»Buteljki? Bom takoj povedala.« Iz svojega beleznika bere: »Stotnik dve, nadporočnik tri, poročnik dve, kadet pa šest.«

»Kadet se pa res vedno postavi. Ali so pili še kaj drugega?«

»Da, kadet je naročil še dve buteljki malage. Tudi gospod komisar, ki je prišel pozneje, je naročil eno buteljko malage.«

»Koliko si mu jo zaračunila?«

»Deset kron, kakor ponavadi!«

Gospa piše v računsko knjigo. »Kaj so imeli še?«

»Kakor ponavadi; konjak, liker ... Vsakega po eno steklenico sem jim dala na mizo.«

»Vse izpito?« vpraša gospa Maruška mehanično, ne da bi dvignila glavo od računске knjige.

»A kaj še! Vina vseh vrst je ostalo po kozarcih. Kaj bi ga ne, ko so bili pa že tako nadelani, da niti kozarcev niso več videli. Izlila sem nazaj v buteljke, kar je ostalo. Malage za pičlo buteljko, morda za dva kozarčka manj.«

»Ali si jo dobro zamašila?«

»Dobro, tudi s štanjolom sem jo ovila. Taka je kakor nova,« se zasmije Malka.
»Koliko je ostalo navadnega vina?«
»Za dober liter!«
»Tega jim opoldne serviraj pri obedu!«
Kaj so še imeli?

»Vsak po tri črne kave. Lekarnar, ki se je vrnil ob dveh, je zahteval grog, potem so si ga naročili še drugi.«

»Torej še grog. Pa pecivo?«

»Torta je šla vsa. Biškotov je še nekaj, pa so vsi načeti. Ob treh so se spomnili gnjati in sardin. Dala sem jim samo tri škatle sardin.«

»Ali je zdaj vse?«

»Še cigare! Stotnik tri virzinke, nadporočnik dve trabuki in deset egiptovskih, kadet in poročnik vsak po trideset egiptovskih...«

Gospa Maruška zapre knjigo in se veselo nasmehne sama pri sebi: »To bo lep računček! Ej, ti gospodje imajo denarcev! — Kdaj so odšli, Malka?«

»Ob petih zjutraj! Poročnik in kadet sta odšla iz restavracije naravnost na vežbališče...«

Na štedilniku je zaropotalo. Tona je jezno butala s kleščami in ropotala s pokrovcem ter godrnjala: »Le kdaj hodi ta nesrečna kmetska butara, da je ni od nikoder z drvi. To naj že vendar enkrat gospa zabičijo tej deklini, da morajo drva biti že zvečer za ves drugi dan nanešena v kuhinjo!«

»Ne bodi no sitna, Tona,« se zavzame Malka za Anico. »Revše jih je sinoči toliko nanese, da bi jih bilo za dva dni dovolj, pa kaj, ko so gostje rogovilili vso noč in hoteli zdaj eden kave, drugi groga, pa zopet kave in zopet groga. Vso noč je gorelo. Dekle je pa tudi trudno. Kako ne bi bilo? Danilo se je že, ko je leglo oblečeno. Kakšen počitek, pol urice? Tebi je lahko govoriti. Ob desetih, ko je bila večerja opravljena, si šla, in Bog s tabo. Gospa ravno tako. Medve pa...«

»Gospa, prosim,« prisopiha Anica, obložena z drvi, »prosim, naj ne zamerijo, gospa glavarjeva so v veži. Radi bi z vami govorili!«

»O, o, gospa glavarka! O, o, gospa dr. Zmunčeva, kakšno presenečenje... Kje so, kje?« Odhitela je z brzimi koraki v vežo. Od tam je prihajalo njeno glasno dobrikanje: »O, milostiva, kolika čast! Prosim izvolite, izvolite kar v salonček!«

»Bo pa že zopet kaka narodna beračija, kakor se že reče. Glavarka pride le takrat k naši gospe, kadar kaj potrebuje, drugače jih komaj pogleda,« modruje Tona pikro. Iz veže pa prihaja glavarkin glas: »Oprostite, gospa, ne bom vas dolgo zadrževala, vem da imate polne roke dela. Toda, ko sem šla ravno mimo, mi ni dalo, da bi se za trenotek ne oglasila pri vas. Ali vam je že znano, gospa, da priredi naš damski odbor čajni večer v dobrodelne namene? Treba, da izkoristimo čas, ko je še vojaštvo tu. Godba nas ne bo stala nič, bo vojaška, pomislite že to, kaka privlačnost! Potem pa častniki, vidite, gospa, ti so vedno splendidni, posebno pa ob takih prilikah. Vsekakor je sedaj zelo primeren čas, da priredimo čajni večer. Ali se vam ne zdi?« In ne da bi čakala na kak odgovor gospe Maruške, je hitela dalje: »In vi, gospa Maruška, kajne, boš zopet tako prijazni in ljubeznivi, kakor običajno. Vaša narodna požrtvovalnost nas še nikoli ni pustila na cedilu. Saj veste, buffet bo treba pripraviti bogat, že zaradi častnikov, da ne poreko, da ne znamo... Treba bo šampanjca, likerjev... vi že razumete...!«

»O prosim, milostiva, le brez skrbi bodite! Name lahko računate. Veseli me, da morem koristiti nekoliko svojemu ljubljenu narodu... Poslala bom odboru deset steklenic šampanjca, pet steklenic likerjev in finega peciva...«

»O, hvala lepa, gospa Maruška, zelo ste velikodušni! Saj pravim, k vam pridem vedno z veseljem. Da, ko bi bili vsi taki. Če imate še kak pikanten prigrizek v svoji shrampi odveč, spomnite se nas, gospa Maruška. Ves odbor želi, da bi bil ta čajni večer prav sijajen... Napele bomo vse sile. Vse odbornice smo si omislile nove toalete... Povabljen je namreč tudi major s svojo gospo...«

»O o, to bo pa res odlično! Seveda, če naša ljuba gospa glavarka vzame kaj takega v roke...«

»Sedaj pa z Bogom, gospa Maruška! Imam še več takih posetov. Ne bom vas dalje zadrževala.«

»O prosim, prosim, vedno sem vam rada na razpolago, milostiva!«

Glavarka je podala dva prsta svoje crokovičene roke Maruški in odstopicala.

Gospa Maruška jo je spremila do praga ter zadovoljno zrla za njo. Roke je uprla v boke in se ozrla široko naokoli. »He, ljudje, ali ste videli? Glavarka je bila pri meni! To se pravi: pri gospe Maruški, lastnici restavracije in kavarne »Pri zlati rački.«

Pogled ji je obvisel naposled pred lastnimi durmi, kjer se je ustavil borno oblečen kmetič. Ves truden in žalosten je bil njegov obraz, oči rdeče od nenaspanosti ali od solza, kdo ve. S težkim, počasnim korakom, skorajda boječe je stopil pred Maruško, jo plaho in spoštljivo pozdravil, ji pomolil listek papirja in poprosil: »Nikar mi ne zamerite, s hribov sem prišel, žena mi že dolgo leži, šest otročičev je doma, kaj bi s sirotami, če bi jim umrla mati! Zdravnik je zaukazal tečno hrano, in nekoliko močnega vina. Tu na listku je zapisano, kako se mu pravi. Lekarnar ga nima, poslal me je k vam, pravi, da ga dobim pri vas...«

Gospa Maruška preleti listek in čita: »Malaga.« »Da,« pravi, »imam ga še par butelj, toda ljubi mož, to vino je drago, to je samo za gospodo.«

»Ej, za zdravilo bo tudi za mojo ženo, ko je pa zdravnik naročil. Drago je, pravite? Hm, koliko pa bo?«

»Petnajst kron steklenica!«

»Res, drago je,« pomišlja kmetič, »pa kaj, da bi le ozdravela ona. Saj veste, gospa, kako je brez gospodinje pri hiši, in pa otroci...« Požiraje solze je iskal po žepu in končno privlekel iz njega rutico in začel odvezovati ogal, kjer je imel shranjen denar.«

»Koliko steklenic bi pa radi?«

»Eno samo, gospa, morda imate kako manjšo, sam Bog daj, da bi jo spravilo pokonci.« In izmotal je denar iz rutice.

»Malka! Malka!« zakliče gospa v vežo, »prinesi tisto steklenico malage, ki je ovita s štanjolom! Manjše ni,« se obrne proti kmetu, »vse so enake, če vam ni prav, pa ne morem postreči.«

Malka je prinesla vino, mož ji je naštel petnajst kron na dlan, vzel steklenico in s težkimi, trudnimi enakomernimi koraki odšel po prašni cesti v hribe k svoji bolni ženi.

Malka se obrne h gospe in pravi očitajoče: »Samo še tri so v kleti. Kaj bom dala oficirjem, če se nocoj ali jutri kapricirajo na malago? Za takega bajtarja, ki živi od same dnine, bi bilo lahko tudi kaj

drugega dovolj dobro! Poznam ga, iz Soteske je. Beračija!« se namrdne zaničljivo.

»E, molči, Malka, molči,« pravi gospa ginjena, »ženo ima bolno. No in pa dali smo tisto, ki je sinoči onim ostala, pa še pet kron draže jo je plačal, naj bo za enkrat.«

Nato sta obe z mirno vestjo odšle v kuhinjo.

FRAN POGAČNIK:

Tak sivo, megleno nebo...

Tak sivo, sivo megleno nebo...
Kot utopljenec v poslednji čas
izteza drevje vejevje golo.
Na dušo lega mraz. —

Na nebu ljubezni ni, ni je v duši.
Le sive smrti slutnja povsod
od neba do duše, ki nade ruši.
Kam vede me pot, kam vede me pot?

IVAN ALBREHT:

Jutro je jasno.

Jutro je jasno in v polje gre kmet,
škrjanček pod nebom svatuje,
žanjica zardeva, ko ajdo gre žet,
in sama s seboj premišluje:

»Ko žito bo v kašči, na svilih seno,
predput bo kosil med dekleti,
Božve, če bo mislil on kaj še na to,
kar mi je obljubil poleti...«

In sklone se, žanje, — pa čuj, pet pedi,
prepelica tako zamodruje:
»Dokler je še dan, dokler solnce gori,
ni dobro, da človek žaluje.«

Proglas

političnega društva »Edinost« rojakom v neodrešeni domovini.

V zadnji številki »Plamena« smo objavili zgodovinsko pomembni protest proti rapalski pogodbi. — Ob usodepolnem trenutku izmenjave ratifikacijskih dokumentov o rapalski pogodbi, po kateri ostane pol milijona naših zavednih bratov proti svoji volji izven okrilja svobodne Jugoslavije, objavljamo v trajen spomin tudi zgodovinsko pomembni proglas, ki ga je naslovlilo politično društvo »Edinost« v Trstu rojakom v neodrešeni domovini:

Jugoslovenci podvrženi Italiji!

Eratje in sestre!

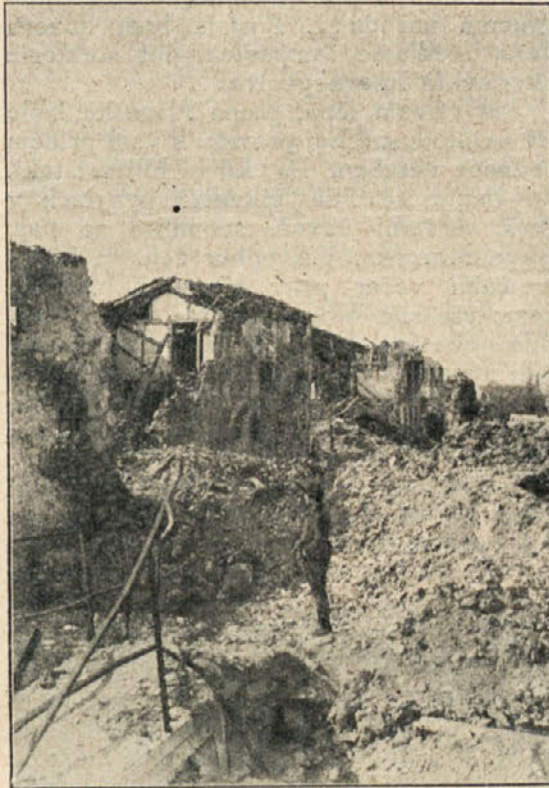
Z aneksijo je to ozemlje postalo del italijanske kraljevine in Vi ste postali italijanski državljani. Ko je tako prehod od stare vladavine k novi dovršen, Vam pravimo predvsem: Sebi ostanite zvesti!

Od Avstrije se je bilo pač lahko ločiti: tuja Vam je bila; če je kdaj le komaj zadostila, že če je le prizanašala Vašim najskromnejšim potrebam, je bilo dobrote dovolj; več niso dajali narodni nasprotniki, v tem enako složni kakor nepomirljivi. Ne hrepenenje po preteklosti, le primerjanje

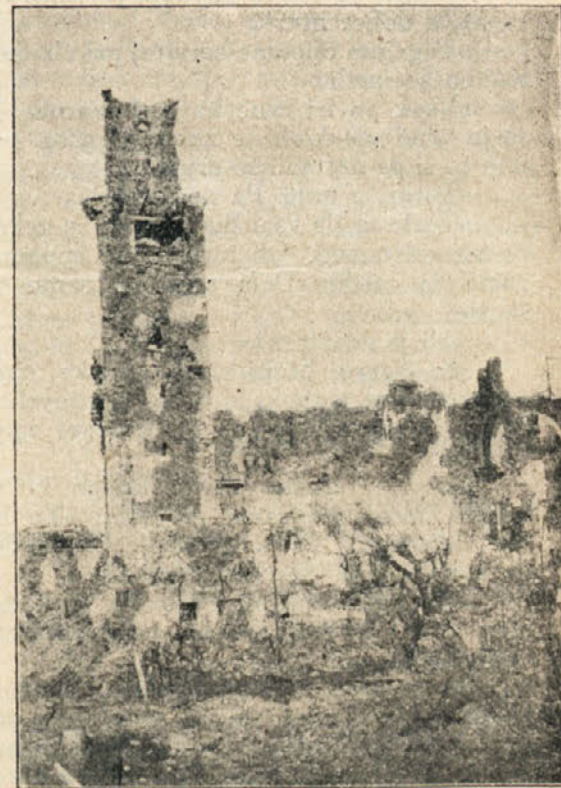
Slovenska zemlja, koder je divjala vojna.

Miren pri Gorici: Notranjost razdejane cerkve.

Sv. Peter pri Gorici.

Sv. Peter pri Gorici: Razdejana cerkev.

s sedanjostjo bi utegnili oživljati spomin na Avstrijo. Da bi le nova vladavina — to bojazen je potrdila žalostna okupacijska doba — ne prekašala stare v slabem, ne zaostajala za njo v dobrem! Drugače naj je le zatonil ta spomin!

Ali Avstrija ni bila vsa Vaša preteklost. V Vaši preteklosti je bilo tudi nekaj večjega in boljšega, nekaj kar ni bilo tuje, nego Vaše, čisto Vaše, od česar se ne smete ločiti, če naj se ne izneverite svojemu lastnemu bistvu. Vse v drugo smer, od Avstrije proč, so Vaši predniki in ste Vi, rod za rodom, obračali poglede, odkar se je prebudila narodna zavest in je zažlel ideal svobode in edinstva. V tej luči je vse drugo bilo le časnega pomena, koristno ali škodljivo po razmerah, le pripomoček ali ovira na poti k cilju.

In ko je izbruhnila evropska vojna, so pač mogli poedinci dvomiti, narod ni dvomil. Ko so kakor pomladanska sapa prihajali v deželo glasovi in obljube o zaščiti malih narodov, o odrešenju tlačenih, o preosnovi držav in preureditvi mej na podlagi narodnosti in samodoločbe, je narod vzdignil glavo in se osrčil, sredi trpljenja in gorja: tista, ki je edina mogla biti njegova prava domovina, kako razločno, kako blizu mu je stopila pred oči! Poln upov in zaupanja je iztegnil roke bratom in odrešenikom naproti.

Pa je prišla, bratje in sestre, po lepih sanjah kruta resničnost; prej okupacija, potem rapalska pogodba, sedaj — aneksija.

Na narodnostno načelo se sklicujete? Saj so Vam res radi Vaše narodnosti požigali Narodne dome, Vas podili iz javnih služb, Vam jemali obrtne pravice, Vam zapirali šole, Vam zatirali jezik in Vas pošiljali iz rodne dežele iskat zavetja v Jugoslavijo. Povprašujete po pravici do samodoločbe? Saj ste imeli res priliko plebiscitarno, v tisočih, izpričati svojo narodno zvestobo v prognanstvu, v internciji in v ječah!

Ne, od te preteklosti starih idealov in upov se ne ločite, novega razočaranja in

trpljenja ne zabite! Ideali in upi so se pregloboko ukoreninili, razočaranje in trpljenje sta Vas pregloboko ranili. Korenine bodo naprej poganjale, rane naprej krvavele: glas protesta v Vaših srcih ne utihne nikdar. Naj Vam mari to brani, ali le zameri tista Italija, ki se je pred komaj 60 leti rodila iz istega narodnostnega načela in iste pravice do samodoločbe, potom plebiscitov, ki ni po njih takrat nihče tako željno, tako obupno klical, kakor sedaj Vi? Ne, te žrtve Vam ne morejo in ne smejo naložiti, zakaj mera Vaših žrtev je polna. Sedaj so drugi na vrsti, če ne za žrtvovanje, vsaj za to, da lajšajo Vašo žrtev.

Zvesti svojemu narodu, a pokorni državnim zakonom, boste, bratje in sestre, zahtevali od Italije spoštovanje, zaščito, gojitev svoje narodnosti; boste terjali, da nehajo preganjati Vaš jezik v šoli in cerkvi, v uradih in v javnem življenju, pačiti in brisati osebam in krajem izvirna imena, ki so posvečena po davni tradiciji, zatirati Vašo narodno trobojnico in Vaše narodne znake, teptati Vaše šege in navade; boste vztrajali pri tem, da se Vam da svoboda narodnega, političnega, kulturnega in gospodarskega razvoja in da na mesto lepih besed in praznih obljub naposled stopi odkrito, pošteno ravnanje z našim trpinčenim ljudstvom.

Bratje in sestre! Priznavajoč, da Vas je na stotisoče, so priklopili to ozemlje k tuji državi in so pomaknili njene meje do Triglava in Snežnika, češ, da ste Vi na tej zemlji tujci in da se država mora zavarovati proti sosedu, grozečemu onstran Alp. Proti tej zmoti ali pretvezi, kakorkoli se imenuj, govori zgodovinska resnica in se oglašča čista narodova vest. Pred najmanj več kakor trinajstimi stoletji, ko se je bila rimska okupacija že davno umaknila, so se Vaši predniki naselili po tem ozemlju med Alpami in morjem, od takrat ga držali in obdelavali v nepretrgani vrsti nešteti rodov, segajoči do današnjega dne, a nikdar niso Vaši predniki in niste Vi ogrožali tuje narodnosti, sami siljeni v

obrambo proti prodirajočim močnejšim sosedom. Predstraža barbarov, kakor Vas od gotove strani nazivajo, boste pač morali izkazovati svoje barbarstvo in osvovjevalne nagone s tem, da se boste na svojem zvesto in vztrajno bojevali proti nasilnim raznarodovalcem in potuhnjenim asimilantom za svoje: za svoj jezik, za čistost svoje krvi, za poštenje svojega doma, za svojo jugoslovensko narodnost in kulturo.

V tem boju Vas bo krepila zavest, da po krvnem, jezikovnem, kulturnem edinstvu, po skupnosti najdražjih spominov, ostanete eno z brati in sestrami onkraj državnih mej.

V tem boju naj Vas vodi geslo: **V ednosti je moč!** Združite vse sile v složni in disciplinirani organizaciji, brez strankarstva, brez razlike stanu in poklica, delajte premišljeno, vztrajno, požrtvovalno za našo stvar, za popolno samoupravo našega ozemlja, za socialno povzdigo, za gospodarski in kulturni napredek našega ljudstva.

Bratje in sestre! Zvesti sebi, zvesti narodnim idealom, vdani ožji domovini, pokorni zakonom, nastopite težko pot. Ne klonite! Ne vdajte se! Kvišku srca! Na delo!

V Trstu, januarja 1921.

Politično društvo »Edinost«.

FRAN POGAČNIK:

Refleksija.

Potaplja se solnce večerno
pod zlatim bremenom
in tone in tone,
kot bilo bi trudno
od lastne teže — zlata.

Prepolna ljubezni
mi blodi duša...
In solnce pod svojo težo
je našlo pristan.
A jaz?

J. SUCHY:

Črtice iz francoske revolucije.

II.

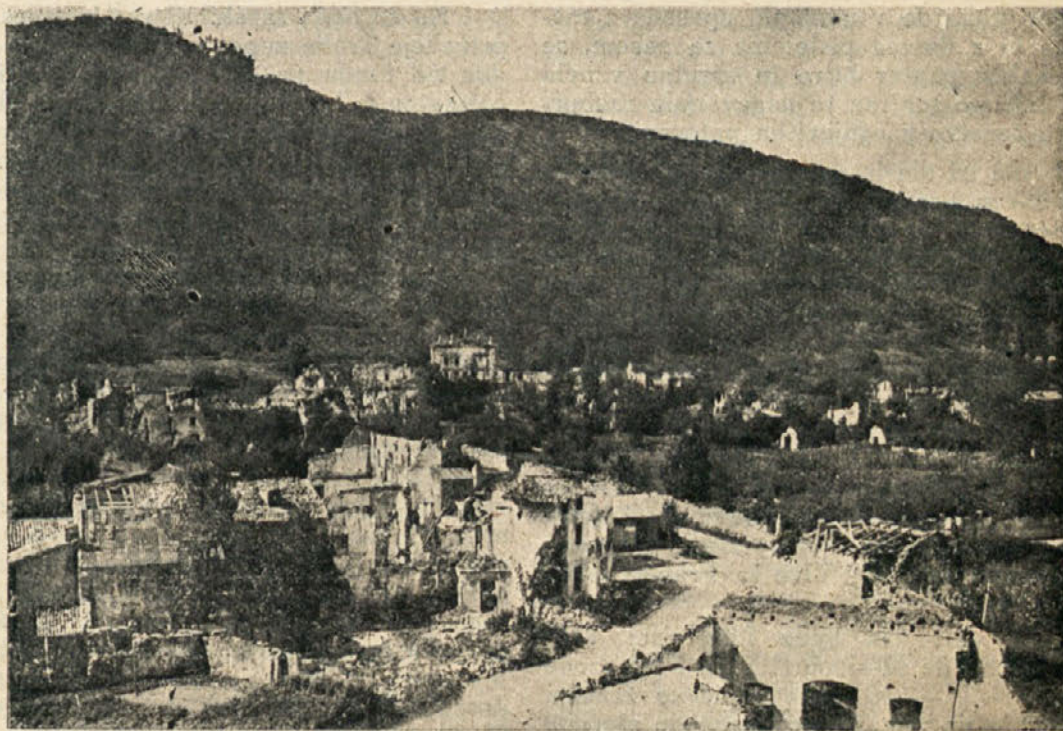
Voditeljice »Revolucionarnega ženskega kluba«.

Ustanoviteljica Revolucionarnega kluba je bila Madame Marie Olympia de Gouges, hčerka modistke. V svojem 18. letu je prišla v Pariz ter se tam poročila z odvetnikom Aubryjem, ki je pa že pol leta na to umrl. Mlada vdova se je prvotno posvetila literaturi, spisala je več igrokazov in nešteto političnih brošur, ki pa na javnost niso tako učinkovale, kakor si je bila to zamislila ona. Radi tega se je vrgla v vrtinec politične razburjenosti, zanimajoč se sedaj za to, sedaj za ono frakcijo, dokler ni leta 1791. dospela do ustanovitve »Revolucionarnega kluba«.

Načelovala je pa temu klubu Rose Lacombe, »otrok brez očeta«, vzrastla med potovalnimi gledališkimi igralci. Njen govor je bil povsem deklamatoričen. V analih francoske revolucije je zaznamovan le-tak njen govor, ki ga tu beležimo v ekscerptu.

»Čas peticioniranja,« je deklamirala raz tribuno, »je prešel. Sedaj trka na vaša srca, drage sestre, čas delovanja, kličoč: Zbudite se! preženite spanec iz trepalnic, ki vam zatemnuje pogled, oglejte se okoli sebe ter prepričajte se, da stoji Francija ob prepadu. Reakcija vzdiga povsod, kamor se ozrete, svojo gadno meduzino glavo. Dvorna stranka, — brezčastna in nesramna kamarila, — kovari nove spletke, dočim sedite ve in vaši možje, vaši sinovi, vaši bratje in prijatelji brezdelni križerok. Vzdignite se, sestre moje ter dokažite, da ste hčere in žene Francije, da ste — možje; osramotite svoje brate, svoje možje, svoje sinove ter dokažite s svojim pogu-

Slovenska zemlja, koder je divjala vojna.

Podgora pri Gorici, v ozadju Kalvarija.

mom, da so vaši možje stare babe in strahopetci, ki brbljajo, namesto da bi delovali, ki kolebajo, namesto da bi stali trdno, ki prosijo, namesto da bi udarili z mečem, da nam ohranijo ono malega, kar smo iztrgali iz krempljev despotizma. Svoboda kliče! Sledite njenemu klicu!»

Tisočeri »bravo« je zadonel po prostrani dvorani. »Svoboda kliče!« so vpile ženske. »Mi sledimo tvojemu klicu!« —

Lacombinin prijatelj je bil Louis Legendre, po poklicu mesar, ki je obrnil pozornost nase kot voditelj onih patriotičnih povork, ki so 11. junija 1789 v triumfu nosile sohi Neckerja in vojvoda Orleanskega. Štiri tedne pozneje je nastopil kot besni ljudski govornik ter prisilil invalide,

da so ljudstvu izročili zalogo orožja, s katerim je 14. julija množica naskočila bastilo. Pozneje se je združil z Dantonom, Camille Desmoulinom in Fabre d'Eglantinejem ter postal najdelavnejši agent Cordelierov in stranke vojvoda Orleanskega.

Glavna poteza ciničnega Legendrevega značaja je bila njegova krvoželjnost. Sicer pa je bil vnet častilec umetnosti, zvest obiskovalec gledališč in seveda oboževatelj vseh lepih igralk. Naposled se je seznanil z Rose Lacombe, ki ni mogla preboleti velikega vpliva njene tekmice v popularnosti, Théroigne de Méricourt.

Le-ta je bila še bolj temperamentna

I. Š. OREL:

Pasti in zanke.

Kriminalni roman iz polpreteklega doba.

(Dalje.)

II.

Golečina v seči.

V tistih časih, ko se godi naša povest, se o Šerloku Holmesu in drugih slavnihih detektivih nikomur še sanjalo ni, vendar so po zemlji že hodili ljudje, ki jih je v zločinških slučajih mikalo zvohati storilca; in sicer tem bolj, v čim bolj neprodinno meglo se je zdel dogodek zaviti.

Motil bi se, kdor bi mislil, da take ljudi naganja k temu iskanju samo želja, naj bi »užaljena pravica« prišla do maščevanja — to se k večjemu njim samim dozeva; glavno, kar jih goni dalje in dalje in jim celo niti spati več ne da, je ali neke posebne vrste radovednost, ali tista krvooločnost, ki žene lovskega psa za divjačino; ali pa naposled — in to menda celo v večini slučajev — tista vztrajnost k temeljitosti nagnjenih ljudi, ki prav morajo začeto stvar tudi dokončati. Celu obljubljene nagrade ali odlikovanja so tu le postranskega pomena.

Nekoliko tega ognja je imel v sebi že Matejev pomočnik Marcel. No, tudi on je

v svoji gorečnosti že popuščal, zakaj — moj Bog — sodnik ne govori tako narobe, če pravi, da so »dokazi«, kakor jih je bil nabral gozdar Urbas, vendar samo nekake domneve zelo dvomljive vrednosti: gre, izmeri umorjencu podplate, prevoha po tem tla, kje bi našel nekako take odtiske in se mu zdi, da je tuintam kateri, ki se bliža graščini tam gori na griču; in ker je še par ženskih stopinj tam zraven, si ustvari celo historijo: da je moral biti umorjenec na gradu, da ga je spremljala neka ženska — »najbrže mlada in elegantna dama« — in da mora torej morilka tičati tam gori...

»Toda, če bi ne bilo Urbasa, bi bili vendar najbrže vsi skupaj prezrli, da je bila umorjenčeva brada samo nalepljena; bi ga bili torej tako fotografirali — štiridesetletnega namesto komaj kakih petindvajset let starega moža,« je še ugovarjal Marcel. »Pomislite, da bi bilo potem vsako poizvedovanje po imenu in stanu umorjenčevem brezuspešno. Tako je pa le nade, dá, skoraj z gotovostjo smemo pričakovati, da ga spoznajo njegovi svojci, čim bo objavljena njegova slika.

»Ne rečem, da ne,« je prikimal sodnik. »Ne pravim niti, da ni kaka ženska zapletena v ta zločin — odtiski tistih drobnejših čevljev poleg nesrečneža govore preveč jasno. Samo o tem zelo, zelo dvomim, da bi smeli dolžiti tudi doktorja Ape-

liusa. Tak bogataš se vendar ne bo mešal v taka podjelja!«

»Hm — kaj pa, če je bilo podjetje izredno dobičkanosno? ... S tem seveda še nočem trditi, da se Apelius bavi z roparskimi umori in da si je tako nabral svoje krezovsko bogastvo. Eno vas, gospod sodnik, pa vendar vprašam: kaj vemo mi pravzaprav o tem skrivnostnem možu? Samo to, da je kupil to graščino od grofov Sentyjev — še kupčija sama se je izvršila menda v Parizu ali kje — da je potem nekega dne sredi noči prišel in zasedel svoj novi dom, da ga odtlej ni nikoli na izprehod — midva sva menda prva človeka, ki sva ga videla iz oči v oči — in da prihaja po potreščine v mesto edino ta njegov stari vratar, ki pa drugače straži kakor Cerber vhod. In da bi drugače ne imel nobenega drugega služabnika in celo nobenega znanca na vsem svetu? Nič zato, če vemo, da s pošto ni še nikoli ničesar prejel. In še to je veliko vprašanje, ali je reš doktor; in že celo, ali se reš piše za Apeliusa! ... Ali je predložil kake dokumente, ko je oblastim prijavil to ime?

»No, no!« je dobrodušno branil Matej. »Kak vzrok naj bi imel novi gospodar Solvina, da si nadeva nepravo ime? Oziroma, da obrnemo vprašanje: Kak vzrok bi imel, da se potruži, stopiti z mestom pod njim ter ostalim svetom v stik, če ga bolj veseli, živeti tako? ... Ali pa celo

govornica kakor Lacombe. Stasita, impozantna ženska, črnih razpletelih las, s trobojno kokardo v uvojkah, opasana z mečem in z dvema pištolama za pasom, se je kakor panter hitro in spretno vzpela na tribuno ter raz te nagovarjala razburjeno ženstvo z ognjevitim patosom.

»Še tri dni in odbila bo za nas toliko zaželjena ura osvete. Potem,« je kričala, potegnivši v ekstazi pištolo izza pasa, »potem bo prišel čas, da se vržete liki amaconke v naročje svojih sovražnikov, uničujoč jih in pogazeč kakor osat, ki ni vreden, da žali vaše oko. S krvavimi črkami boste začrtale nad vratmi Tuilerij one tajinstvene tri besede: »Mene, Thelkel, Upharsim«, ki naj tirana spomni na maščevanje razžaljenega ljudstva. Prisežite mi, da mi boste sledili, čim vas pokličem! Ta strel, ki ga sprožim skozi okno, naj zapečati vašo sveto prisego. Bog maščevanja vas čuje! Vive la France! Vive la liberté!«

In »Vive la belle Liégeoise! Vive Théroigne de Méricourt! Vive l' Amazone de Paris!« — so vpile vzhicene ženske, noseč jo na ramah iz dvorane do njenega stanovanja v bližini Tuilerij.

Lambertina, rojena v vasi Méricourt blizu Liégea, si je po svojem rojstnem kraju pridala ime Théroigne de Méricourt. V njenem 17. letu jo je zapeljal in kmalu nato zapustil mlad aristokrat. Oče jo je preklinjal in spodil iz hiše. Prišla je v Pariz z namenom, da tam poišče nezvestega ljubimca. Le-tu se je najprvo spoznala z abbejem Siyésem. Iz rok tega je prešla v roke Marie Joseph Chéniera, ki jo je hotel izučiti za gledališče. Potem se je seznanila z Brissotom, po njem z Dantonom, potem z njegovim prijateljem Camille Desmoulinom in naposled s pariškimi mërom Pethion de Villeneuvejem. Vsa ta gospoda je uživala njeno ljubezen in vsi so jo naposled prepustili sami sebi. Odsihdob je letela kakor žoga iz rok do rok ter postala navadna počestna vlaču-

ga, pokvarjena »Jeanne d' Arc francoske revolucije«.

Ko so odšli sanskiloti v Versailles, da privedejo kralja zopet v Pariz, jim je sledila na konju na strani Jourdana, čigar epitheton je bil glavosek. Ona ni niti obleдела, ko je jahala za glavami umorjenih gard, ki so jih kot trofeje nosili na sulicah. Strašno jezo je gojila do vseh aristokratov, spominjajoč se, da je eden iz tega staleža povzročil njeno nesrečo.

Glasila Jakobincev in Cordelierov so jo povzdigavala v tretja nebesa, drugi, posebno rojalistični listi pa so jo vlekli po vseh gnojnicah, tako da je bila v neprestanem deliriju, v križajočem se ognju fanatičnega entuziazma in ravno tako strastnega sovraštva. —

Tretja ženska, ki je usodepolno posegla v potek revolucije, je bila Madame Manon Jeanne Roland, hči častihlepnega očeta Philippona in najboljše matere. Njena vzgoja je bila povsem popolna, saj je izven tujih jezikov govorila in pisala celo latinsko in grško. V svojem 19. letu se je omožila z 38 letnim Joseph Marie Roland de la Platièrem. Sledila je svojemu možu v Amiens. Ko sta se leta 1791 vrnila v Pariz, kamor je glas o njeni lepoti in o sijaju njenega duha došel še pred njunim prihodom, se je skoraj vsa notabiliteta Ustavodajne skupščine trudila in pehala, da se seznanji z najbolj duhovito in ljubeznivo žensko, z Aspazijo Francije. Njen salon je bilo središče, kjer so se štirikrat na teden zbirali najodličnejši možje one epohe.

Najprvi njen prijatelj in tudi prijatelj njenega moža je bil Jean Pierre Brissot de Warville, sin ubogega kuharja, ki se je od pamfletista, žurnalista in izdajatelja »Patriote Français« povzpela do člana Konstituante in kot tak do voditelja velike, zelo vplivne stranke, čigar ime je nosila. Njemu je sledil Jérôme Pethion de Villeneuve, oni Pethion, na čigar predlog se je Ludovik XVI. moral odreči starodavnemu naslovu »par la grâce de Dieu«

(po božji milosti). Pethion je bil oni, ki je kralju odvzel pravico ugovora (veto), oni, ki je ubeglega kralja iz Varennesa pripeljal nazaj v Pariz. — Za njim je stopal v milosti Madame de Roland — Maksimilijan Robespierre, oni odvetnik iz Arrasa, katerega si je izbrala previdnost, da je na svojih ramah nosil usodo Republike, čije glava je segala v modri nebesni svod in čije noge so do členov brodirale v krvi usmrčenih državljanov.

Pozneje se je vrstilo še nebroj vplivnih mož v milosti lepe in duhovite žene. Najbolj pa ji je moral prijati Charles Barbaroux, vodja Marseillejanov, ki so prišli v Pariz, da podpirajo klub Jakobincev, zakaj o njem govori Madame Roland v svojih memoarih*, da je bil lep, kakor Antinous.

* »Oeuvres de Madame Roland«, Paris 1800.

FRAN POGAČNIK:

Hrepenenje.

Hladen dih gre preko polja,
dih oblasti črne.
Ali moja volja
hoče, hoče, da razgrne
plašč sanjavi
vesna mlada
po naravi.

V dalji zvezda zažarela...
Tam moj cilj stoji.
Že peroti je razpela
duša, tja mi poletí.

Moje duše moč je čila,
v dnevu se je prerodila,
nihče je ne zamori!

pripovedovati komu, čemu in bogve po kakih doživljajih se je zaprl pred vsemi v svoj samotni grad, ali pravzaprav v sebi samega? In kdo bi se nad njim jezil, če se mož brani in zbada kakor jež, čim kdo po sili vdre v njegovo mirno pribežališče?«

»S tega stališča presoimate stvar gotovo popolnoma pravilno!« je prikimal Marcel. »Toda vse to še gotovo ne more biti vzrok, da skrivnostnega umora ne bi dalje preiskovali. Jaz na primer grem zdaj takoj h gozdarju Urbasu, da mu o vsem poročam. Mož je videti kakor rojen, da prevzame zasledovanje takorekoč še za nas, ki imamo seveda vrhutega še sto drugih opravkov.«

»Da, mož je videti res ustvarjen za ta posel,« je pritrdil Matej. »Človek bi se kar čudil, odkod toliko bistrumnosti, ko nima niti šol niti vaje. No, menda za to res vsaj šol ni treba. Naša naloga začne pravzaprav itak šele tam, ko imamo vsaj osumljenca že v rokah in ga s spretnimi vprašanji poskusimo zvrniti ali vsaj zmajati. Zato se mi je tudi nekoliko za malo zdelo, ko se je Apelius norčeval iz naše vede. Kakor da bi se bili na univerzi učili tatove in morilce zasledovati! Kakor da bi pravoslovje sploh imelo opravka s temi stvarmi!... Za kriminalnega policista moraš biti pred vsem rojen — samo učenje ni še nikoli zadostovalo. Če je pa kdo za

to rojen, mu pride vse drugo samo po sebi. In Urbas je videti eden izmed teh...«

»Torej imate tudi vi zaupanje vanj?«

»Imam... kolikor toliko seveda...«

Samo kar se tiče njegove prvotne smeri proti solvinski graščini, pravim, da ne bo...«

Pravoslovca sta bila dospela v dolino ter prekoračila mostič čez potok, ki je igral v ti dogodbi tako važno vlogo. Zakaj malo višje gori so bili našli umorjenca, ležečega čez stezico, ki je tekla vzdolž vode.

Nedaleč naprej je stala gozdarjeva hiša. Marcel se je napotil zdaj, čim se je poslovil od svojega predstojnika, ki jo je zavil odtod po beli cesti v mesto, naravnost tja.

Zakaj čeprav se je bilo že stemnilo, se mu je zdelo, da svojega poročila Urbasu in posvetovanja z njim ne sme odložiti do prihodnjega dne. Bogve kaj bi se tako morda za vedno zamudilo!...

Ko je prispel mimo usodnega mesta, se je za hip ustavil. V slabotnem svitu vzhajajočega meseca je videl tisto stezico in tik za njo seč, pod katero so bili našli umorjenca. In čudno — česar doslej še ni opazil, dasi je bil že trikrat, štirikrat čez dan tu, — je opazil zdaj v ti šibki razsvetljavi: da seč vendar ni bila povsod enako gosta, da, da se je ravno za stezico, čez

katero je ležal mrtvec, skozi njo veliko bolj svetlikalo nego drugod.

Pripognil se je k tlom in gledal. Potem je stopil tja in užgal žveplenko. Ne, ni bilo dvoma: tu skozi bi se z veliko silo splazilo vsaj ne preveč debelo človeško telo...

»Da, na ti strani!« je zamrmral. Toda na oni — seč je bila široka vsaj dva metra — je vse gosto zaraščeno...«

Že je za hip pomislil, da bi šel do vrat niže dol in prišel potem od one strani za vrzel, ko je odmajal z glavo. Zakaj zbal se je, da ne bi v temini zabrisal sledov, ki bi lahko še zelo prav prišli.

»Če pojdeva, pojdeva z Urbasom skupaj!« je odločil in naglo nadaljeval svojo pot.

Urbas je bil sam doma. Seveda sam, ker sploh ni maral ljudi okrog sebe. Celo kuhal, pral in šival si je sam. Zakaj in čemu, ga je morda že marsikdo vprašal, odgovoril vsekakor še ni nikomur. Saj se je otresel: »Ker mi tako ugaja!« To seveda še ni bil odgovor.

In vendar ni bil niti star niti grd. Dekleta tam okoli, ki so bila za možitev, so bila celo jako nasprotnega mnenja. No, ostalo je na eni in drugi strani pri tem.

Marcel, ki sta si bila postala z Urbasom v teh samih dneh že nekaka prijateljca, je brez ovinkov sedel k Urbasu za mizo, nad katero je viselo sveto razpelo,

DR. V.:

Nekoliko o dieti in o prebavljivosti raznih živil.

Dijeta pomeni način prehrane, določeno vrsto jedil ne glede na količino.

Pri vsaki hrani moramo upoštevati redilno vrednost, okusnost, prebavljivost in slednjič ceno. Človeško telo se je v teku časa prilagodilo mešani hrani, zdrav človek se počuti najbolje pri sorazmerni mesni in rastlinski hrani.

Bolniška hrana mora biti lahko prebavljiva in mora imeti v mali količini kolikor mogoče visoko redilno vrednost. To je važno še posebno pri vročinskih boleznih, pri katerih dajemo bolniku razen pi-jače, ki mu gasi žejo, samo tekočo in redko hrano kakor n. pr. mleko, kakao, različne juhe, zakuhane z moko, z jajčnim rumenjkom, z maslom itd. Mesna čista juha (bouillon) pospešuje bolj prebavo in ni toliko redilna. Vino je pri vročinskih boleznih navadno dobro sredstvo za ojačenje srca in obenem kot hrana.

Velikega pomena je posebno dieta pri želodčnih in črevesnih boleznih. Težko prebavljiva jedila dražijo mehnično in kemično želodčno in črevesno sluznico, kakor n. pr. živila, ki imajo veliko celuloze (fižol, zelje itd.) Ravno tako so pri bolnem želodcu in črevesu neprebavljivo in škodljivo žilavo in surovo meso, gnjat in mast; tudi alkohol je škodljiv. — Pri ledvičnih in nekaterih želodčnih boleznih je mlečna dieta posebno važna.

Posebno dijeto zahteva sladkorna bolezen, protin itd. Izključno rastlinska hrana je dobro sredstvo proti zaprtju, debelosti, ledvičnim boleznim in protinu, medtem ko izključno ali večinoma mesna hrana povzroča ali pospešuje oapnenjenje žil, debelost, zaprtje, protin, živčno razdraženost itd.

Pred jedjo je dobro, da telo nekoliko časa počiva. Kdor se takoj po težkem delu vsede k obedu, ne bo imel pravega teka, pač pa navadno slabo prebavo. Ravno tako je zdravo takoj po jedi nekoliko počivati (se vleči). Nezdravo je, neposredno po jedi težko delati ali hitro hoditi, ker to moti in zadržuje prebavo.

Hrano je treba dobro pregriziti in prežvečiti, zato je zdravo in dobro zobovje predpogoj dobre prebave.

Lahko prebavljiva hrana je tista, ki ne škoduje želodcu in črevom in ne dela pri prebavi nobenih težkoč. Težko prebavljiva hrana povzroča bolečine in boleznin in gre skozi čreva brez zadostne resorpcije, telo je ne more izrabiti. Prebavljivost je relativen pojem, marsikatero hrano, ki je za šibka čreva in želodec neprebavljiva, prebavita močan in zdrav želodec in čreva brez težkoč.

Nekateri ljudje imajo že od narave bolj slab, a sicer zdrav želodec. Isti človek ima lahko včasih močnejši, včasih slabši želodec, kar je odvisno od splošnega telesnega stanja in od živčne razpoložnosti; ako je spočit, bo veliko jedil lahko prebavil, katerih v utrujenosti ne prebavi.

Najlažje prebavljiva je tekoča hrana, ako jo uživamo v malih količinah in v primerni temperaturi (ne pod 12° in ne čez 40° C).

Raznovrstne juhe (bodisi iz moke, zelenjave ali mesa (bouillon) so jako lahko prebavljive, s svojim okusom in prijetnim duhom pospešujejo tek in prebavo. Mleko je tudi lahko prebavljivo, vendar malo težje kakor juha. Juha ostane v želodcu raztopljenja, iz mleka pa se izločujejo v želodcu sestavine, ki so nekoliko težje prebavljive — mleko se usiri. Komur je mlečni okus neprijeten, si lahko tega popravi s prídutki kave, čaja, kakaom ali žličko konjaka. Nekateri mleko napenja in jim napravi drisko. Ako mora dotični iz gotovih razlogov vseeno uživati mleko, naj mu pridene na čašo mleka dve žlici apnene vode. Surovo mleko se sme uživati, ako

se dobi od poznane zdrave živali in ako se ga uživa kmalu, ko je pomolzeno. Kislo mleko je tudi lahko prebavljivo.

Pri kompaktni hrani je prebava v veliki meri odvisna od tega, kako se jo pregrize in prežveči. Čim bolj jedilo grizemo in žvečimo v ustih, tem lažje bo prebavljivo. Prebavljivost je različna pri kuhani in pečeni hrani.

Svež kruh, ki ima dovolj vlažnosti v sebi, se lažje požira, pa težje prebavi kakor bolj star in trd, katerega moramo dobro pregriziti in s slinami predelati, da ga lahko pogoltnemo. Kdor pa dobro pregrize in prežveči, ta enako dobro prebavi svež in star kruh. Črn kruh večina ljudi težje prebavi kakor belega. Čim večja je temperatura pri pečenju kruha, tem lažje je prebavljiv. Skorja od kruha je lažje prebavljiva kakor sredica, prepečenec pa najlažje. Močnate jedi (kolači, potice, torte itd.) so lahko prebavljive, če so dobro prepečene in ne premastne.

Od mesa je najlažje prebavljiva mlada perutnina in telečje meso, težje prebavljivo je goveje in svinjsko meso. Surovo suho meso je zelo težko in za večino ljudi neprebavljivo.

Najbolje je meso od živali srednje starosti, od jako mlade živali je meso prevodeno, od zelo stare deloma prevodeno, delomo prežilavo. Prebavljivost je slednjič v veliki meri odvisna od priprave; s pravilnim kuhanjem se lahko tudi staro pečenko napravi mehko in prebavljivo in ravno tako postane pri predolgem kuhanju najnežnejše meso trdo.

Meso, ki se rabi takoj ko se žival ubije, je težje prebavljivo kakor 1—2 dni staro. Meso, ki stoji več časa, postane tudi vsled gnilobe bolj mehko, toda je škodljivo, zato se meso, ki že »diši«, ne sme uživati.

Tisti deli živali, ki imajo veliko kit, so težje prebavljivi kakor n. pr. meso od hrbta; gnjat je najlažje prebavljiva. Možgani so lahko prebavljivi; jetra, ledvice in vranica pa težko. Klobase so večinoma

sestavljeno iz samih srnakovih rogov, kakor so bili tudi vsi drugi stenski okraski iz rogov srnakov in jelenov. In nemudoma je obvestil gozdarja o vsem, kar je doživel to popoldne.

»Toda — kaj pa vaš pes, ki je baje preletel vso pot od mrtveca do gradu in nazaj?« je zaprašal naenkrat z veliko napetostjo. »Kako se je vedel pri tisti seči? To se pravi: ali je ni morda poskusil kar predreti tam, kjer je prej ležal umorjenec?«

»I, to pa res!« je osupel odgovoril gozdar. »Celo dvakrat ali trikrat se je zaletel tja in šele potem, ko je videl, da ne more skozi, jo je ubral naokoli. Toda — zakaj vprašujete to?«

»Ker se mi zdaj še bolj dozdeva, da je moral iti umorjenec ali morilec... ali pa celo oba tam skozi...« je počasi rekel Marcel. »Toda — kako, če je na oni strani popolnoma zaprto?« je spet odmajal z glavo.

»Pojdiva pogledat!« je planil Urbas.

»Zdaj? Ponoči?« je zategnil Marcel. »Da še bolj pohodiva sledove?!«

»Saj imava luč!« je odgovoril Urbas in že hitel po svetilko na peči. »Če ne marate z mano, grem pa sam! To je vendar preneumno, da sem to prezrl!«

»Pa pojdiva!« je skomizgnil Marcel in vstal. »Zraven pa že hočem biti!«

»Alo, Fido!« je požvižgal gozdar svemu psu.

Čim sta dospela do namenjenega kraja, sta nadaljevala pot samo korakoma, sveteč si pred se, da bi kaj ne podrla. Zakaj ubrala sta najprej pot za sečo.

»Tu noter je hotel pes, kaj ne?« je vprašal Marcel, ko sta bila nasproti bivšemu mrličevemu ležišču.

Urbas je molče prikimal in povesil luč. In kakor bi hotel tudi Fido potrditi, je cvileč silil v notranjost ograje.

»Čakaj, Fido!« je rekel Urbas in porinil psa v stran.

In potem sta rahlo razgrnila prve vrste stebelce.

»Poglejte — tu notri je izvrstno skrivališče vsaj za dve osebi!« je vzkliknil Urbas. »Skrivališče ali pa — ležišče,« je zategnil.

»Vidim!« je prikimal Marcel. »Toda treba je najprej noter in potem ven. Kod? Ta debelca bi morala biti najmanj vpregnjena, če ne celo polomljena.«

»Poglejte!« je naenkrat viknil Urbas in posvetil čisto k drevescu, ki je bilo pod prvim kolencem od tal rahlo obdrgnjeno.

»Res je!« je prikimal Marcel. »Toda to je lahko napravil tudi vaš pes ali pa nehote celo midva.«

»Niti pes, ki je gladek, niti midva, ki nimava ne pile ne žage v rokah!« je z vso gotovostjo odmajal Urbas ter naglo ob-

svečal stebelce za stebelcem do tal. In doli je natanko ogledoval celo na pol segnito listje, ki je pokrivalo tla.

Naenkrat je nervozno privzdignil prgišče tega listja ter molče pokazal pod njim čisto pri tleh odrezano šibico. In že je odkril tam blizu še eno tako, dočim je bilo vse nadaljnje iskanje zaman.

»No, in kaj sklepate iz tega?« je vprašal Marcel že drugič. Zakaj gozdar je bil tako zaverjen v svoje brskanje, da prvega vprašanja še slišal ni.

»Iz tega sklepam, da je nekdo v resnici tudi prestopil to goščo,« je Urbas mirno odgovoril. »A tudi, da je morilec izredno oprezen tvor, ki je na vse mislil. In posebno še na to, da bi ti dve zlomljeni stebelci, ki ju je zato odstranil, lahko že na prvi pogled izdali, odkod je prišel in kam je šel... Pojdiva na drugo stran — tam je lažje prodreti do sredine!«

»Odloživa vendar do jutri!« je zopet predlagal Marcel. »Pri svetilki vendar ni mogoče temeljito delo.«

»Kaj mislite, da bi mogel zdaj spati, dokler ne vidim vsaj, ali ne najdeva še česa?« je trmasto odgovoril Urbas in že hitel tja dol k vratcem v plotu.

»Kaj pa, če vse skupaj pokvarite? Lahko, da v temi stopite uprav na najznačilnejši sled!«

(Dalje prihodnjič.)

radi masti in dišav težko prebavljive (razen hrenovke).

Od zelenjave so zelo lahki mladi špargelni, mlada špinača in beli ohrovt (Blumenkohl), težje prebavljiva je pesa, zelje, ohrovt, ker imajo več celuloze v sebi. Najlažje prebavljiva je zelenjava, ki se da »pasirati« skozi sito, torej v obliki pireja (purée). Gobe so težko, zelena salata lahko, kumarce zelo težko prebavljive. Pri krompirju, fižolu in rižu je merodajen način priprave. Krompirjev pire (purée) je ena najlažjih jedi. Krompir v oblicah kuhan in krompir v omaki je tudi lahko prebavljiv, ako se ga dobro prežveči, pražen krompir pa je težko prebavljiv. Nov krompir je težji kakor star.

Riž, ki se malo časa kuha, da ostane trd, je težko prebavljiv, dobro razkuhan riž pa je lahek.

Fižol, grah in leča so težko prebavljivi, če pa se odstrani koža (celuloza) in se jih pripravi v obliki pireja pa postanejo lahko prebavljivi.

Tudi pri sadju je celuloza merodajna za neprebavljivost in marsikateri želodec ne prenese vsakega sadja. Kuhano sadje (posebno olupljeno) je lahko prebavljivo.

Mast je težko prebavljiva, najlažje prebavljivo je surovo maslo in smetana.

Svež domač sir brez dišav je lahek; švicarski, litavski itd. pa je težko prebavljiv.

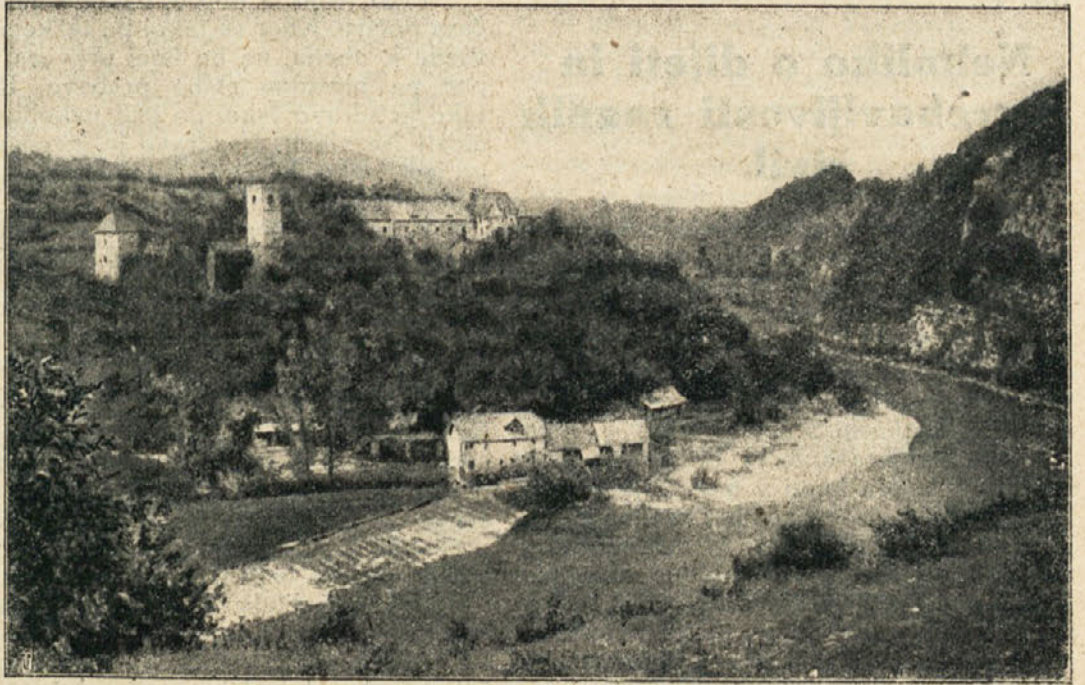
Mehko kuhana in sirova jajca so najlažje prebavljiva, malo težja so pečena, trdo kuhana pa so zelo težko prebavljiva.

Razne dišave v mali množini pospešujejo prebavo, v veliki količini pa so škodljive.

Isto velja za alkohol. Ako se ga uživa v mali meri, razredčenega in ne prepogosto, navadno pospešuje prebavo ali vsaj ne škoduje, v veliki množini zaužit in koncentriran pa je vedno škodljiv.

Veliko vpliva na prebavo tudi okusna in snažna priprava hrane. Ista hrana različno tekne, ako je servirana v snažni ali umazani posodi, s snažnim ali zamazanim orodjem, ako ima prijeten ali zopern vonj.

Tudi pri zdravih ljudeh je prebavljivost individualno zelo različna. V splošnem velja načelo, da je za zdrav želodec dobra in dovoljena tista hrana, ki mu prija. Ako hoče posameznik vedeti, če prenese kako hrano, naj poskusi najprej malo, in če to brez težkoč prebavi, lahko pozneje zaužije večjo količino.

Grad Podbrežje: Pogled iz desnega brega Kolpe.

Grad Podbrežje ob Kolpi: Grajsko dvorišče.

Iz Bele Krajine.

Najbolj zapuščen del naše ožje domovine je Bela Krajina. Zato bomo prinašali od tam razne zanimivosti, da seznanimo cenjene čitatelje našega lista s tipičnimi pokrajinami, gradovi, narodnimi običaji in gospodarskim življenjem naših belih rojakov.

Posrečilo se nam je pridobiti našemu listu predsednika amaterskega kluba g. Fr. Vesela, ki je znan kot eden najboljših slovenskih amaterjev. Opise bo pa oskrbel g. Božo Račić iz Adlešič ob Kolpi.

Grad Pobrežje ob Kolpi.

Med lepe zgodovinske spomenike spada pobreški grad ob Kolpi blizu Adlešič.

Okrogli grajski stolp v notranjem dvorišču nosi pod vzdanim kamenitim grbom hrvatskega grofa Ivana Lenkovića letnico 1557. V to dobo pade tudi naseljevanje Uskokov na Kranjsko.

Po svoji obsežnosti spada pobreški grad med največje v domovini. V srednjem veku je bilo vse obzidano in imenovalo se je celo grad in trg Pobrežje (Schloß und Markt Freyenthurm).

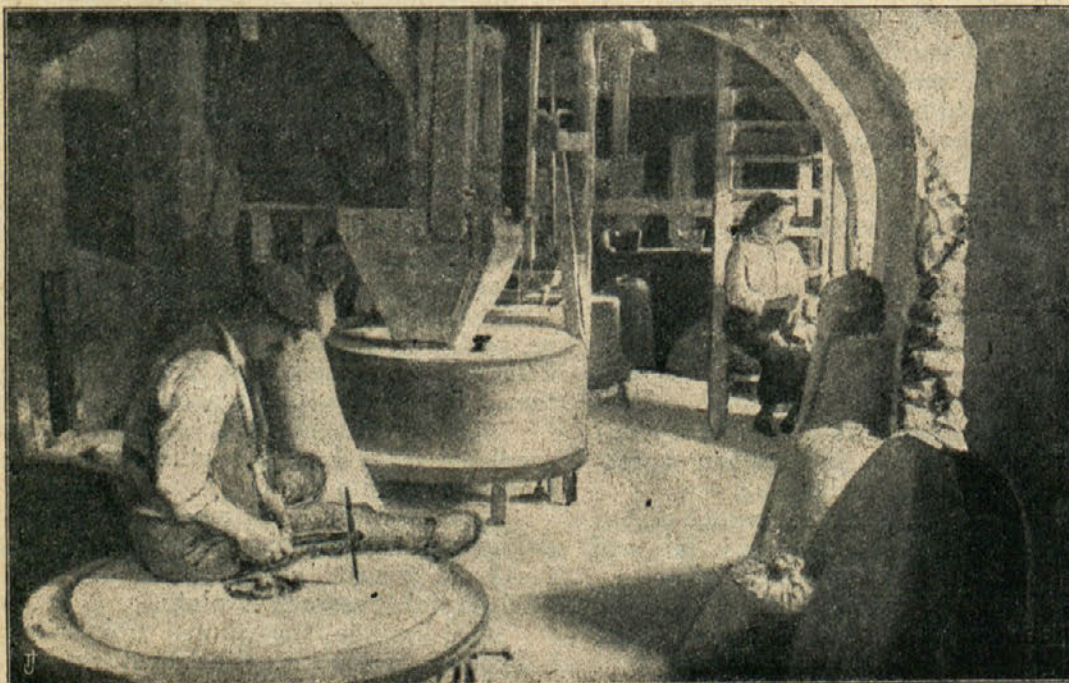
Ime pride od tod, ker se razprostirajo vse zgradbe ob bregu (prim. Pobrežje pri Mariboru). Valvazor tolmači torej napačno, da prihaja ime od breze — pod brezami.

Grad je bil prvotno last grofa Lenkovića, potem je prešel v last Burgstallov, ki so ga razkošno opremili. Kasneje je dobil za gospodarje barone Apfaltrerne, danes je pa last slovenskega rodoljuba g. Petra Raucha.

Velikanska zgradba bi se dala porabiti za kako drugo stvar, n. pr. za kako industrijsko podjetje.

Od grajske cerkve je ostal le še stolp, ki pa tudi razpada. Dve sliki iz cerkve sta ohranjeni. Sv. Boštjan ima krasen in dragocen okvir.

Pod gradom pa je mlin in žaga, ki obratuje tudi v najhujši suši, in ob takih prilikah vozijo celo Kočevci in Semičani sem mlet svoje žito.

Grad Podbrežje ob Kolpi: Notranjost grajskega mlina.

RAD. PETERLIN-PETRUŠKA:

V kupeju.

Potepuh:

»Ali so stari spomini te k meni privedli,
ljubica davno preteklih dni?
Sedi! Hčerka to tvoja je, sinček tvoj, je-li?
Modre kot tvoje so njiju oči.

Ni se ti slabo godilo; ta čas, kakor vidno,
malo skrbi je začrtal v obraz,
tekel je tiho, počasi, meščansko
previdno...
Toda, kako sem preživel ga jaz?

Kaj bi se neki izmišljjal, zakaj bi te varal:
Težko je bilo od tebe slovo,
v mislih le nã-te v tujini sem živel, se
staral,
v mislih le nã-te je tak daleč prišlo.

Mnogokrat s silo sem dvignil se kvišku iz
mraka,
vselej spodrsnil se zopet in pal;
kaj bi se pral, že priroda človeška je taka,
mahnil z roko sem in več nisem vstal...

Spet nasmehljiva usoda nas zvela je skupaj
v poznem življenju trpljenja in zmot:
Bodi mi zdrava, in srečna, pa v Boga
zaupaj,
prosi, naj več se ne skriža naš pot!...

I. S. TURGENJEV (Poslov. Fr. Pogačnik):

Pesmi v prozi.

Zadovoljen človek.

Po ulici prestolice drvi še mlad človek.
Njegove kretnje so vesele, živahne; oči
mu sevajo, muzajo se mu ustnice, prijazno
zardeva smehljajoči se obraz... Sama za-
dovoljnost in radost sta ga.

Kaj se mu je pripetilo? Ali je dobil
potomca? Ali je napredoval v činu? Ali
hiti k ljubavnemu sestanku? Ali je — da
se tako izrazimo — dobro zajtrkoval in
mu je vzigralo čustvo zdravja, čustvo na-
sičene sile po vseh njegovih udih? Pa mu
menda niso položili okrog vratu tvojega
krasnega, osmerokotnega križa, o poljski
kralj, Stanislav!

Ne. Izustil je kleveto zoper znanca, jo
skrbno raztrosil, čul isto kleveto iz ust
drugega znanca — in ji sam verjel.

O, kako zadovoljen, kako dober je
pač to minuto ta mili, mnogoobetajoči
mladi človek!

Ruski jezik.

V dneh dvomov, v dneh morečega
obupa o usodi moje domovine, — si ti
edina moja zaslomba in opora, o veliki,
mogočni, resnični in svobodni ruski jezik!
— Da te ni, kako bi ne pal v obup, ako
opazujem vse, kar se godi doma? — A ne
morem si misliti, da bi tak jezik ne bil dan
velikemu narodu.

V prihodnji številki bomo začeli prinašati hu-
morističen spis pisatelja Rada Murnika: »Ženin
naše Koprnele«.

Uredništvo.

Pogreb narodnega staroste notarja
Luke Svetca v Litiji.

Žalni sprevid odhaja iz hiše žalosti v Litiji.

Žalni sprevid se pomika iz cerkve na pokopališče.
(Fotogr. I. Ljubič, Šmartno.)

IVAN ALBREHT:

Pesem.

Kadar mi grob zasujete,
ne rož trositi nanj,
enkrat bi rad zaspal sladko
brez vseh morečih sanj.

Kadar moj grob ostavite,
ihtenja treba ni,
rad enkrat bil bi sam s seboj
v naročju matere noči.

V objemu majke zemljice
bom vest izpraševal,
in kar je dobrega z menoj
v ljubezni njej bom dal.

Organizacija »Jugoslov. Matic«.

Skoraj izvedena je organizacija »Jugosloven-
ske Matic« v Sloveniji, kjer vodi vse delo Glavna
podružnica v Ljubljani. Njo podpirajo z v-
nem ostale podružnice po vsej Sloveniji. Do sedaj so
osnovane te podružnice (številke v oklepajih po-
menijo dan ustanovitve):

Na Kranjskem: Jesenice (1. IV. 1920), Radom-
lje (5. IV. 1920), Ribnica (9. IV. 1920), Kranjska gora
(11. IV. 1920), Kranj (20. IV. 1920), Litija (2. V. 1920),
Kostanjevica (24. V. 1920), Črnomelj (10. VI. 1920),
Koroška Bela (13. VI. 1920), Lož (13. VI. 1920),
Novo mesto (11. VII. 1920), Višnja gora (15. VIII.
1920), Zagorje (15. VIII. 1920), Škofja Loka (31. X.
1920), Trebnje (26. XII. 1920), Podnart 27. I. 1921).
Skupaj torej 17 podružnic poleg glavne podružnice
v Ljubljani. Pripravlja se ustanovitev novih po-
družnic, kakor v Cerknici in v več drugih krajih.
Zadnji čas je, da se ustanove podružnice še v vseh
drugih večjih krajih, kakor v Radovljici, Kamniku
itd. Upamo, da ondotni rodoljubi to skoraj store.

Na Štajerskem in v Prekmurju: Dol. Lendava
(4. II. 1920), Maribor (21. III. 1920), Murska Sobota
(24. III. 1920), Ptuj (25. III. 1920), Jarenina (11. IV.
1920), Ormož (11. IV. 1920), Strnišče (15. IV. 1920),
Vojnik (18. IV. 1920), Mozirje (1. V. 1920), Celje
(19. VI. 1920), Ponikva (1. VIII. 1920), Brežice (8.
VIII. 1920), Konjice (15. VIII. 1920), Slatina-Radinci
(22. VIII. 1920), skupaj torej 14 podružnic. Tudi na
Štajerskem čaka še rodoljube dosti dela in upamo,
da se število štajerskih podružnic skoraj podvoji.

Na Koroškem so bile ustanovljene podru-
žnice v Velikovcu (1. IV. 1920) in v Železni Kaplji
(17. VII. 1920), ki pa so morale vsled nemškega
terorja začasno ustaviti svoje delo.

V zadnjem času se je razširilo delovanje za
»Jugoslovensko Matico« med Srbi in Hrvati in
upamo, da bo v kratkem tudi preko Kolpe izve-
dena organizacija naše prve obrambne organizacije.

Član »Jugoslovenske Matic« more postati
vsak Jugoslovan brez razlike na spol, starost, stan
in strankarstvo, če plača 1 dinar mesečne članarine.

Vse podružnice ene pokrajine so uedinjene v
pokrajinskem zboru, ki voli svoj pokrajinski od-
bor, kot izvrševalni organ vsega dela v pokrajini.
V Ljubljani se ustanovi pokrajinski odbor v aprilu
in prevzame vse posle, ki jih začasno izvršuje
glavna podružnica v Ljubljani. Centrala »Jugoslo-
venske Matic« pa se nahaja v Beogradu.

Organizacija »Jugoslovenske Matic« je tako
zadovoljivo izvedena. Pristopajte kot člani, da bo
izvedena popolnoma.

Za Jugoslovensko Matico so darovali: Keglja-
ški klub »Edinstvo« je poslal po gosp. dr. Avramo-
viču hranilno knjižico z vlogo 2000 K; gostilna
Luznik 212 K; gđca. Iva Bela, Ponikva, 60 K; po
20 kron: Miroslav Gruden, Velika Loka, Mihael
Krošlj, Radohova vas, Franc Bukovec, Rudolf Bu-
kovec, Velika Loka; po 10 kron: Mar. Valenčak,
Sv. Jurij v Slov. goricah, Ivanc Juno, Ljubljana, I.
Perdan, Marenberg, Malka Marincič, Leop. Kuš-
nik, Mar. Šoln in I. Gore v Vel. Loki, dr. Podles-
nik, Velenje, Jak. Kunej, Koprivnica, J. Juno, rav-
natelj poš. ur., Ljubljana; po 6 kron: A. Kotar,
Vel. Loka, F. Omahen, Korenitka; A. Kek, Velika
Loka, 11 K; Vlado Porekar, Vuzenica, 12 K; ga.
Marija Šmerc, Mojstrana, 5 K; po 20 kron: Posojil-
nica Kranjska gora, Marij Vogrinc, Studenec-Ig.
Mar. Onič-Cepuder, Draga; Jak. Punčeh, Ljubljana,
44 K; Franc Karbaš, nadučitelj, Slov. Bistrica, 426
kron; Ignac Pravič, Derbetine, Sv. Andraž, Slov.
gorice, 7 K; državni namesčenci v Železnikih 500
kron kot del čistega dobička plesnega venčka;
Drago Bratkovič, Rečica na Paki, 90 K; Ciril Hav-
liček, Rečica na Paki, 10 K; Ivan Traunčkar 4 K;
Riči Fister, Rogatec, 20 K; poštni urad Poljčane
13 K; Mlekarska družba v Ljubljani 400 K; gosp.
Jak 30 K kot dar uslužbenstva telefonskega od-
delka; g. Gottmann 30 K; dr. Fettich iz neke po-
ravnavne 100 K; g. Biber 53 K 89 vin. kot dar rač.
oddelka poš. ravnateljstva; učiteljski zbor, Pod-
četrtek, 30 K; Jos. Christof nabral med gojenci in
gojenkami 163 K 80 vin.; šolsko vodstvo Svetinje
133 K; dr. Tollazzi 220 K, nabrano v veseli družbi;
šola Šenčur pri Kranju 140 K; P. Hon 20 K; gosp.
Cesar 182 K, nabrano v veseli družbi; g. Prinčič
170 K kot dar nekega razreda; g. Fr. Runko 40 K;
mali igralci iz Zgornje Šiške 39 K 80 vin.; g. Fran
Drag. Masek 28 K; gostilna Smrnik, Svečina, 212
kron; J. Šušteršič 2 K; J. Starè 1000 K kot dar
drž. uslužbenec; g. Ivancič, kavarnar, iz nabiral-
nika 149 K 80 vin.; g. R. Pečan iz višje obrtne šole
163 K; g. Fr. Černač 300 K.

Listnica uredništva.

Prejeli smo od raznih strani več prispevkov,
osebito pesmi, za naš list. Kar bo primerno in
vredno objave, bomo polagoma priobčili. Čim bo-
mo vse prispevke pregledali, bomo posameznikom
bodisi direktno, bodisi v »Listnici uredništva« od-
govorili.

Uredništvo.

